

VEČPREDSTAVNOST PRI POSLUŠANJU GLASBE V OSNOVNI ŠOLI

JASMINA TOMŠIĆ

Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo

jasmina.tomsic@gmail.com

Izvleček: Informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) in z njo večpredstavnost (multimedija) predstavlja vse pomembnejša dejavnika učnega procesa tudi na področju učenja in poučevanja glasbe. Zlasti na področju poslušanja glasbe lahko že govorimo o večpredstavnem oziroma multimedijskem poslušanju glasbe, kjer se slišna zaznava povezuje z raznovrstnimi vizualnimi vsebinami. Ta način poslušanja spodbuja uporaba spletnih virov za poslušanje glasbe, kar v učnem procesu terja ustrezno obravnavo in utelemljitev z vidika tako glasbenih kot tudi vizualnih vsebin, ki jih prinašajo. Vpogled v izbrane vrste vizualnih vsebin glasbenih videoposnetkov na spletni strani YouTube prinaša osvetlitev možnosti za uporabo pri pouku glasbene umetnosti v osnovni šoli ter kaže na njihovo podporno vlogo pri uspešnejšem doseganjem ciljev poslušanja glasbe in s tem omogočanju priložnosti za nadgradnjo učnega procesa.

Ključne besede: IKT, večpredstavnost, osnovna šola, glasbena umetnost, poslušanje glasbe, glasbeni videoposnetki

MULTIMEDIA AND LISTENING TO MUSIC IN PRIMARY SCHOOL

Abstract: Information-communication technology (ICT) and multimedia are increasingly important factors in learning and teaching music. Especially in the field of listening to music, we can already talk about multimedia listening to music, where auditory perception connects with a variety of visual content. This type of listening encourages the use of online resources for listening to music which in the learning process requires appropriate consideration and justification in terms of both musical and visual content that they bring. An insight into selected types of visual content of music videos on the YouTube website sheds light on the possibilities of use in music lessons in primary school and shows their supporting role in more successful achieving music listening objectives and thus providing opportunities to upgrade the learning process.

Keywords: ICT, multimedia, primary school, music education, listening to music, music videos

Poslušanje je kompleksen proces (Vidulin, Plavšić in Žauhar, 2020). Plut-Pregljeva (2012) ga v najširšem pogledu opredeli kot psihično in individualno dejavnost poslušalca – sprejemnika, v katerem posameznik ob usmerjeni pozornosti na slišano informacijo sam oblikuje njen pomen. Za uspešnost poslušanja so pomembni posameznikova voljnost, koncentracija, spomin, čustva in predsodki. Tudi poslušanje glasbe vključuje zaznavanje, ob-

čutenje, čustvovanje in mišljenje. V njem se vzpostavlja glasbena komunikacija med poslušalcem, glasbo in izvajalcem. V jedru sposobnosti poslušanja glasbe gre za razvoj glasbenega doživljanja in mišljenja, ki ima cilj v ustvarjalni komunikaciji z umetniškim delom (Oblak, 1995). Na poslušanje glasbe vplivajo prostor, v katerem glasbo poslušamo, posrednik, ki glasbo izvaja/predvaja, glasba, ki jo poslušamo, ter poslušalec, ki glasbo sprejema (Borota, 2013).

Cilji poslušanja v osnovni šoli kot samostojne glasbene dejavnosti pri pouku glasbe so usmerjeni v razvoj ozaveščenega poslušalca, ki bo znal izbirati glasbo za različne priložnosti ter odkrivati njen sporočilno in umetniško vrednost (Oblak, 2001). Učencem želimo v čim večji meri zagotoviti avtentične poslušalske izkušnje ob poslušanju živilih izvedb skladb, ki zagotavljajo pristen stik z umetnino. Kljub temu pri pouku glasbene umetnosti večinoma predvajamo glasbena dela ob podpori informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT).

Za doseganje ciljev poslušanja glasbe učitelji uporabljamo tehnologijo, ki omogoča hiter in kakovosten prenos. CD-predvajalnike, prek katerih glasbena dela sprejemamo avditivno, tudi v glasbenih učilnicah vedno pogosteje zamenjuje računalnik z dostopom do svetovnega spletka. Ta ponuja široko in raznoliko množico spletnih virov za poslušanje glasbe. Med njimi so tudi (glasbeni) videoposnetki oziroma videi, med katerimi osrednje mesto tako v formalnih in kot tudi neformalnih učnih okoljih zaseda tudi pri mladostnikih priljubljen YouTube (*Music Discovery Still Dominated by Radio, Says Nielsen Music 360 Report*, 2012). Uporabo omenjene spletne strani predvideva tudi učni načrt za glasbeno vzgojo (v nadaljevanju UN za GVZ) (Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo, 2011), pri čemer je uporabo glasbenih videoposnetkov potrebno utemeljiti z vidika doseganja boljših rezultatov pri učenju. Ustrezno izbrani glasbeni videoposnetki poleg zvočnih posredujejo tudi druge (vidne) informacije, ki lahko pomagajo razumeti glasbo v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.

VIZUALIZACIJA PRI POSLUŠANJU GLASBE

Glasba je bila od nekdaj avdiovizualna izkušnja (Schutz, 2008). Raziskovalci ugotavljajo, da predstavlja vizualna komponenta pri poslušanju pomemben vidik razumevanja glasbenega dela, saj spodbuja glasbeno komunikacijo med izvajalcem, glasbenim delom in poslušalcem (Bergeron in Lopes, 2009; Platz in Kopiez, 2012; Leppert, 2014). Glasbena izvedba v avdiovizualni obliki je pomemben in tradicionalen način srečevanja v mnogih glasbenih tradicijah (Vines idr., 2006). Vizualna komponenta glasbe lahko, zlasti pri neglasbenikih, pripomore tudi pri razumevanju kompleksnejših glasbenih struktur (Klemenc idr., 2011). Krosmodalno naravo glasbene percepcije potrjujejo tudi raziskave s področja zaznavanja glasbe (Sorati in Behne, 2020). Informacije, ki jih dobi-

vamo preko različnih senzornih modalitet, se med seboj povezujejo, npr. vizualna s slušno, vizualna s kinestetično, kinestetična s slušno itd. (Tancig, 2017). Raziskave kažejo, da je vrednotenje izvedb glasbenikov višje, kadar jih ne le poslušamo, ampak tudi gledamo (Cassidy in Sims, 1991; Gillespie, 1997; Ryan in Costa-Gioni, 2004). Pri tem je izpostavljen psihomotorični vidik izvajalca, prek katerega sprejemamo njegovo doživljanje in glasbene intencije. Prisotnost vizualnega vpliva tudi na čustveno doživljanje poslušanega glasbenega dela (Geringer, Cassidy in Byo, 1996; Vines idr., 2006).

Če sta radio in gramofon kot osrednja tehnološka izuma za poslušanje glasbe v 20. stoletju izolirala slušno komponentno od vizualne, ju sodobna tehnologija zopet spaja. Razvoj AV-medijev poslušanje glasbe oblikuje v globalno multimodalno izkušnjo, kjer se primarna slušna dejavnost povezuje v večplastno semiotično platformo, ki vključuje besede, zvoke in vizualne vsebine (Kress, 2003). Tovrstno poslušanje lahko povezujemo tudi z izrazi, kot so multimedijiško, večpredstavno (Mayer, 2014) ter multimodalno, veččutno poslušanje¹ (Vidulin, Plavšić in Žauhar, 2020). Schutz (2008) meni, da je potrebno vizualne informacije v glasbi obravnavati kot koristno orodje, saj zaokrožajo celovitost glasbene izkušnje. Čeprav učenje in poučevanje glasbe temeljita na avditivni naravi glasbe, vključevanje vizualnih vsebin v glasbene dejavnosti pri pouku glasbe pomembno podpira procese učenja pri učencih z različnimi sposobnostmi sprejemanja informacij.

VEČPREDSTAVNOST V UČNEM PROCESU

Večpredstavnost oziroma multimedija istočasno združuje delovanje dveh ali več medijev (Gerlič, 2013). Po razlagi Islovarja (»Večpredstavnost«, b. l.) pomeni zmožnost posredovanja informacije z besedilom, s sliko, z gibljivo sliko, zvokom. V učnem procesu jo obravnavamo kot učno sredstvo in učni medij, ki spodbuja sprejemanje in razumevanje informacij ter motivacijo in vpliva na so-delovalni ter socialno-kognitivni vidik učenja (Jonassen, 1996; Mayer in Sims, 1994; Slavin, 1995; van den Brink idr., 2006). Mayer (2001) večpredstavnost obravnavava kot dve ali več naprav oziroma medijev za prenos informacij; dva ali več načinov predstavitev informacije ter dve ali več čutil, ki jih učenec uporablja za sprejem informacij. Pri prvem vidiku govorimo o napravah, ki prenašajo informacije (npr. televizija, računalnik), drugi vidik pomeni predstavitev građiva s kombinacijo besedil (pisnih ali govorjenih) in slik (statično grafičnih in dinamičnih), tretji vidik pa izhaja iz uporabe čutil za zaznavo in sprejem informacij, med katerimi prevladujeta vid in sluh. Potenciali uporabe večpredstavnosti v učnem procesu se kažejo v uporabi številnih zaznavnih sistemov,

¹ Pri slednjem je, poleg vključevanja besedila, slik in drugih vizualnih komponent v dejavnost poslušanja glasbe pri pouku glasbe, poudarjen tudi vidik povezave z drugimi glasbenimi dejavnostmi, povezanimi z izvajanjem in ustvarjanjem.

kar omogoča vizualizacijo abstraktnih vsebin in dinamične načine predstavitev vsebin, ter spodbujanje sodelovalnega učenja skozi različne oblike (Andresen, 1999; van den Brink, 2006).

Na področju raziskovanja vloge večpredstavnosti je v ospredju kognitivna teorija učenja z večpredstavnostjo, ki temelji na dvojnem kodiranju (Mayer, 2012). Paivio (1986) razlaga, da ima vsak posameznik dva medsebojno ločena kanala za zaznavanje iz okolice, kar lahko apliciramo na glasbeno področje. En sistem obdeluje besedne (v glasbi zvočne), drugi pa slikovne dražljaje (v glasbi npr. notni zapis skladbe). Pri glasbi t. i. besedni oziroma zvočni kanal obravnavamo kot primarnega pri zajemu informacij, ki se hkrati povezuje s slikovnim kanalom (kot sekundarni zajem informacij). Dražljaji obeh kanalov se medsebojno povezujejo in prehajajo iz senzoričnega v delovni spomin ter nato v dolgoročni spomin. Mayer (2014) je na tej teoriji definiral načela za oblikovanje večpredstavnih gradiv, ki omogočajo smiselno in učinkovito učenje. Osnovna načela večpredstavnega učenja so načelo skladnosti, načelo poudarjanja, načelo odvečnosti, načelo prostorske povezanosti, načelo časovne povezanosti, načelo segmentiranja, načelo predhodnega učenja, načelo modalnosti, načelo večpredstavnosti, načelo personalizacije, glasovno načelo ter slikovno načelo.

VEČPREDSTAVNA GRADIVA PRI POSLUŠANJU GLASBE

Značilna oblika multimedejskega AV-gradiva pri glasbi je glasbeni video. Gre za kratek film ali video poljubne dolžine, ki združuje glasbo in vizualizacijo, izdelan pa je v umetniške ali promocijske namene (»Glasbeni video«, 2021). S pojavom glasbenega videa na glasbeni televiziji MTV v osmdesetih letih 20. stoletja se ob podpori razvoja digitalne tehnologije in multimedejskih naprav začneta zblizevati slušni in vizualni medij, kar privede do pojava, ki ga Holt (2007) poimenuje videoobrat v glasbi. V glasbenih videih je uporabljen široka paleta vizualnih tehnik, od animacije in izvedbe v živo do raznovrstnih abstraktnih vsebin. Holt (2007) pravi, da je produkcija glasbenega videa odvisna od same glasbene zvrsti. Vizualne vsebine so raznolike in lahko vključujejo izvajalce, različne animacije, portrete idr. (Reiss in Feineman, 2000). Wilson (2003) ugotavlja, da vizualne vsebine v glasbenih videih narekuje glasbena vsebina. Na področju vokalne glasbe se ta pogosto povezuje z besedno vsebino pesmi. V povezavi z izvajalci glasbe pogosto zasledimo tudi videe, v katerih se predstavljajo izvajalci skladb. Avtentični glasbeni AV-posnetki prinašajo celovita sporočila o vlogah in značilnostih posameznih narodov, kultur in skupin.

V glasbenih oziroma AV-videoposnetkih kot multimedejskem gradivu za učenje in poučevanje glasbe prepoznamo zlasti naslednja Mayerjeva (2014) načela:

- načelo večpredstavnosti: učinek učenja je boljši, če se učimo iz kombinacije napisanega besedila (glasbe) in slik (npr. notni zapis, podoba izvajalcev, shema) in ne samo iz besedila (glasba),
- načelo modalnosti: učinek učenja je boljši, če gre za kombinacijo grafike (npr. notni zapis, podoba izvajalcev, shema) in pripovedi (glasbe) in ne kombinacijo grafike ter tiskanega besedila,
- glasovno načelo: učinek učenja je boljši, če besede (glasbo) govori oziroma izvaja naraven glas,
- načelo časovne povezanosti: učinek učenja je boljši, če so besede (glasba) in slike predstavljene hkrati (npr. posnetki izvedb v živo, animirane partiture).

SPLETNI VIRI ZA VEČPREDSTAVNO POSLUŠANJE GLASBE

Med najbolj zanimimi, pogosto uporabljenimi in priljubljenimi spletnimi viri na področju poslušanja glasbe v osnovni šoli je YouTube,² ki zajema široko paletto raznovrstnih videoposnetkov: vsebuje TV-oddaje, glasbene videoposnetke, različne filme, zvočne posnetke, prenose v živo in druge vsebine. Predstavlja številne priložnosti za izobraževalce, uporabnike in raziskovalce (Burgess in Green, 2009; Manghani, 2007; Webb, 2007). Vključevanje avdio- in videovsebin z Youtuba predvidevajo tudi didaktična priporočila UN za GVZ (2011). Vizualne vsebine, ki jih omogoča večpredstavno poslušanje glasbe, ponujajo tudi druge informacije, ki pomagajo razumeti glasbo v zgodovinskem in kulturnem kontekstu. Vplivi tovrstnega načina poslušanja se kažejo v povratnih informacijah, kjer učenci izražajo doživetja in notranje predstave o poslušanem in videnem. Tak način poslušanja pomembno oblikuje celovitejši pristop za kritično vrednotenje glasbe in posameznih glasbenih izvedb.

Pregled glasbenih videoposnetkov omogoča vpogled v široko paletto vizualnih vsebin. Webb (2010) na osnovi Frithove sheme (v Strachan, 2005; Webb, 2010) glasbene videoposnetke razvrsti na:

- izvajalske,
- notacijske,
- narativne,
- konceptualne.

V nadaljevanju predstavljamo nekatere značilnosti navedenih glasbenih videoposnetkov v povezavi z različnimi vizualnimi vsebinami, ki lahko predstavljajo izhodišče načrtovanja pri pouku glasbe v osnovni šoli.

² Razlage o tem, ali je to spletna stran, servis ali platforma, so različne (»YouTube«, 2021; Safe. si, b. l.; Techterms.com, b. l.), vse pa enotno opredeljujejo njegovo vlogo, tj. omogočanje objave videovsebin uporabnikov in ogled videovsebin drugih uporabnikov.

IZVAJALSKI GLASBENI VIDEOPOSNETKI

Ozaveščajo vlogo in pomen procesa poustvarjanja glasbenega dela. Med spletnimi viri na tem področju najpogosteje zasledimo glasbenike – izvajalce, lahko pa tudi lutke ali različne animacije. Vizualizacija izvajalcev, zlasti v živi izvedbi, priomore pri vzpostavljanju glasbene komunikacije ter spodbuja glasbeno komunikacijo med izvajalcem, glasbenim delom in poslušalcem (Bergeron in Lopes 2009; Leppert, 2014; Platz in Kopiez, 2012). Tovrstne vsebine vzpostavljajo razumevanje v odnosu telesnih gibov in obrazne mimike v povezavi s čustvi izvajalca, povezavo izvajalčeve gestikulacije in izraznih kvalitet glasbe (npr. glasno izvajanje), odnos med vizualno podobo izvajalca in izvedbo ter posredovanje informacij o lastnostih zvoka (Schutz, 2008). Vizualne informacije pogosto signalizirajo časovni potek glasbenega dogajanja in s tem usmerjajo poslušalčevu pozornost h ključnim zvočnim informacijam v določenem trenutku (Thompson, Russo in Graham, 2005).

Glasbeni videoposnetki avtentičnih izvedb glasbe v avtentičnih okoljih pomenijo spodbudo za razumevanje glasbe v kulturnem in časovnem kontekstu. Povezujejo se s ciljem razvijanja aktivnega in kritičnega odnosa do različnih glasbenih kultur na temelju ustvarjalne uporabe glasbenega jezika ter umeščanja glasbe v časovni okvir. K avtentičnosti doživljanja glasbene izkušnje pomembno prispevajo oblačila izvajalcev (kostumi), ozadje, prostor in tudi drugi parametri (Nethsinghe, 2013). Gorfinklova (2010) meni, da različni IKT-mediji pri spoznavanju različnih kultur poglabljajo doživetja in izkušnje. Za Burtona (2002) tovrstne vsebine služijo kot model za izvajanje glasbe. Tudi Lum (2009) poudarja, da je uporaba videoposnetkov učinkovit pristop k spoznavanju glasb sveta, saj raznovrstne vizualne in avditivne spodbude predstavljajo motivacijo ter poglabljajo učenje.

NOTACIJSKI GLASBENI VIDEOPOSNETKI

Vizualne vsebine glasbenih videoposnetkov lahko predstavlja notni zapis ali drug grafični zapis skladbe. Predstavitev skozi animacijo, ki omogoča sprotno sledenje notnemu zapisu, vzpostavlja povezavo med slišno in vidno podobo glasbe. Vizualizacija poslušalca seznanja ali vodi skozi določene glasbene parametre, npr. melodijo, ritmične motive, teksturo, dinamične spremembe itd.

NARATIVNI GLASBENI VIDEOPOSNETKI

Gre za glasbene videoposnetke, pri katerih se vizualna vsebina povezuje z določeno izvenglasbeno vsebino oziroma priovedjo (naracijo). Ta je lahko izmišljena

na ali v določenem segmentu povezana z glasbenim delom (npr. pri programski glasbi, kjer se vizualne vsebine nanašajo na programsko ozadje skladbe).

KONCEPTUALNI GLASBENI VIDEOPOSNETKI

Glasbeni videoposnetki lahko prinašajo tudi abstraktne vizualne vsebine, osnovane na določeni glasbeni ideji. Spodbujajo zlasti povezave z ustvarjanjem na drugih umetnostnih področjih.

Avtorji pri klasifikaciji vizualnih vsebin kot podlago za njihovo razdelitev navajajo različne kriterije. Po Rotar Pancetovi (2011) lahko vizualne vsebine, ki jih omogočajo učni mediji, opredelimo glede na predstavljeno raven. Pri tem gre za objektne, ikonične in simbolne medije, kar v glasbi predstavlja jo notni zapisi, sheme glasbenih oblik, različne didaktične partiture, glasbene izvedbe ali posnetki izvedb »v živo« ipd. Novotna in Ašenbrenerova (2021) vizualizacijo opredelita kot grafični prikaz v odnosu do forme in/ali vsebine glasbenega dela. V povezavi s poslušanjem glasbe, spletnimi viri ter večpredstavnim poslušanjem glasbe je zanimiva tudi klasifikacija Vanove (2008), ki elemente vizualizacije opredeljuje kot statične ali dinamične. Vizualni statični elementi zajemajo določeno podobo, interpretacijo, opis, medtem ko videoposnetki predstavljajo dinamično obliko, ki je lahko interaktivna ali neinteraktivna. Statične vizualne vsebine glasbenih posnetkov del klasičnih skladateljev najpogosteje kažejo določeno glasbeno ikonografijo, kot je npr. podoba skladatelja, naslovница CD-plošče oziroma albuma, podoba glasbil, ki izvajajo glasbeno delo itd.

Opazimo tudi različne podobe iz narave ali umetniška dela izbranih likovnih ustvarjalcev. Uporaba tovrstnih posnetkov je smiselna z vidika načrtovanja doživljajskega poslušanja, kjer prevladuje avditiven način sprejemanja glasbe, pri pouku pa se povezuje s področjem ustvarjanja glasbe. Učencem omogoča, da neobremenjeno in ustvarjalno izražajo glasbena doživetja in predstave o poslušani skladbi v drugih umetnostnih zvrsteh. Poleg statičnih pogosto zasledimo tudi animirane vizualne vsebine, ki jih predstavlja simulirano gibanje slik narisanih objektov. Za Mayerja in Morenovou (2003) animacija predstavlja eno najzanimivejših oblik slikovne predstavljivosti. Med vizualnimi vsebinami glasbenih videoposnetkov zasledimo raznolike oblike glasbenih partitur, ki poudarjajo izrazne prvine glasbe in s tem naslavljajo cilje s področja glasbenega opismenjevanja ter spodbujajo orientacijo v partituri. Poslušanje glasbe ob spremeljanju notnega zapisa (AltoClef, 2019) vzpostavlja povezavo med pisno in zvočno podobo glasbe. Med animiranimi vizualnimi vsebinami velja na glasbenem področju z didaktičnega vidika izpostaviti prirejene grafične partiture, ki učence spodbujajo k aktivnemu poslušanju (in izvajanju) glasbe. V njih glasbeno notacijo pogosto nadomeščajo enostavni simboli, kar razumevanje glasbe oziroma glasbenih elementov približuje neglasbenikom. Tovrstne vizualizacije

spodbujajo aktivno poslušanje in s tem vplivajo na koncentracijo, pozornost in zbranost pri poslušanju. Pri učencih podpirajo in poglajajo razumevanje izraznih prvin in izvajalskih sredstev (Smalin, 2009; Orsaymusic, 2019). Omogočajo tudi neposredno izvajanje ob poslušanju glasbe ter gibno-plesno izražanje (Musication, 2019). Z aktivnim muziciranjem učenci poglajajo doživetja in predstave o glasbenem delu. Poseben sklop na področju vizualizacije predstavljajo tudi videovsebine. Temeljijo na gibanju realnih objektov. V glasbi jih lahko razumemo zlasti kot posnetke glasbenih del v živi izvedbi, mednje pa lahko uvrščamo tudi filme o glasbenikih. Tovrstne vsebine dopolnjujejo celostno podobo izvajane glasbe ter poudarjajo avtentičnost v smislu ustvarjanja (Radio Bardejov, 2018) ali izvajanja glasbe (Richard Thomas, 2011).

VEČPREDSTAVNOST V LUČI DOSEGanja CILJEV POSLUŠANJA V TRETJEM VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM ODBOBJU OŠ

Poslušanje v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju OŠ (v nadaljevanju 3. VIO) je namenjeno spoznavanju glasbenih vsebin iz posameznih stilnih obdobij slovenske in tujih kultur. Pri načrtovanju poslušanja glasbe v 3. VIO sledimo osrednjim ciljem poslušanja. V ospredju so prepoznavanje, primerjava, ugotavljanje in vrednotenje temeljnih značilnosti glasbe različnih obdobij, kar dosegamo ob pozornem in doživljajsko-analitičnem poslušanju skladb iz slovenske in svetovne glasbene literature. Pri tem učenci raziskujejo, spoznavajo in vrednotijo dela najvidnejših skladateljev svetovne ter nacionalne glasbene literature, poglajajo razumevanje glasbenih pojmov in elementov glasbenega oblikovanja ter estetsko občutljivost. Omenjene dejavnosti potekajo ob uporabi glasbenih virov, interaktivnih medijev in sodobne tehnologije (UN za GVZ, 2011). Poseben potencial, ki ga na področje poslušanja glasbe prinaša IKT, zajema iskanje, poslušanje, izvajanje in ustvarjanje glasbe ter vrednotenje ustvarjalnih dosežkov, glasbenih doživetij in predstav z raznimi komunikacijskimi sredstvi ter mediji. Učitelji pri poslušanju izrabimo prednost tehnologije, ki omogoča uporabo glasbenih virov in interaktivnih medijev. Mednje v glasbeni učilnici uvrščamo predvsem računalnik, ki ob internetni povezavi ponuja dostop do raznovrstnih spletnih virov. S tem učencem omogoča samostojno raziskovanje, spoznavanje in vrednotenje del skladateljev iz svetovne in nacionalne glasbene kulture.

Po modelu SAMR (Puentedura, 2006) uporaba računalnika kot osrednjega učnega medija na področju IKT pri poslušanju glasbe prvenstveno predstavlja zamenjavo za CD-predvajalnik, medtem ko lahko implementacijo spletnih glasbenih virov z raznovrstnimi oblikami večpredstavnosti razumemo kot nadgradnjo učnega procesa. Z izbranimi vizualnimi vsebinami IKT ponuja tudi druge fukcionalnosti in tako spodbuja druge procese na področju učenja. Pri pouku glasbe lahko IKT tako predstavlja pomemben obogatitveni medij,

nastopa lahko tudi kot medij konteksta ali model neposrednega poučevanja (Rotar Pance, 2011). Uporaba videoposnetkov pomeni pomembno spremembo modalitete sprejemanja glasbe in vodi ter podpira tudi druge aktivne oblike učenja, kot so npr. učenje z raziskovanjem, sodelovalno učenje ter projektno učno delo. Gre za učne strategije, ki se učinkovito prenašajo tudi v druga učna okolja in tako odpirajo možnosti za preoblikovanje ter redefinicijo učnega procesa. IKT lahko nastopa tudi kot motivacijski, prezentacijski medij, medij za urjenje (npr. kvizi, igrifikacije) in preverjanje doseganja ciljev ter medij vrednotenja dosežkov (Rotar Pance, 2011).

UN za GVZ (2011) poudarja strokovnost in avtonomnost učitelja, ki se kaže v fleksibilnem načrtovanju, izvajanju in evalviranju vzgojno-izobraževalnega procesa. Učitelj v njem smiselno prepleta cilje, glasbene dejavnosti, vsebine in metode ter oblike učenja in poučevanja. Poudarjena je tudi avtonomna izbira glasbenih vsebin. Za doseganje ciljev na področju razvoja pozornosti in zbranosti je ključnih več kriterijev: umetniški, glasbenorazvojni, učnosnovni, časovni, motivacijski in tehnični kriterij. Pri načrtovanju poslušanja upoštevamo trajanje glasbenega dela, motivacijo, interes učencev, sproščenost in dobro počutje. Poskrbimo tudi za ustrezno poslušalsko okolje, ki ga ne smejo zmotiti drugi zvočni dražljaji. Pri uporabi spletnih virov je še posebej pomembna pravočasna priprava, saj lahko reklamni oglasi, ki nastopajo pred samim videoposnetkom,³ zmotijo potrebno zbranost in koncentracijo za poslušanje.

Ključnega pomena pa je premislek o ustrezni didaktični uporabi IKT, ki terja poznavanje pristopov k učenju in poučevanju ter znanja za pripravo ustreznih didaktičnih gradiv in za ustrezen način njihovega vključevanja v pouk. Zlasti na področju uporabe spletnih virov je nujna kritična obravnava vizualnih vsebin pri poslušanju glasbe. Ta zavisi od pripravljenosti, volje in tehničnih kompetenc učitelja, ki mora pregledu, premisleku in ovrednotenju vizualnih vsebin z namenom vpeljave v učni proces posvetiti veliko časa (Naps idr., 2003; Rotar Pance in Bohak Adam, 2019). Kot poudarja *Evropski okvir digitalnih kompetenc izobraževalcev: DigCompEdu* (Redecker, 2017), je ena ključnih kompetenc tega področja z vidika vsakega izobraževalca, da sprejme raznovrstnost digitalnih virov, učinkovito izbere tiste, ki najbolj ustrezano učnim ciljem, skupini učencev in načinu poučevanja, organizira vsa zbrana gradiva, vzpostavi povezave ter spremeni, doda in sam razvije digitalne vire, ki podpirajo njegovo poučevanje. Nedaven premik na področju uporabe IKT je povzročila epidemija covida-19. Kot v raziskavi o poučevanju glasbene umetnosti na daljavo med epidemijo covida-19 ugotavljata Bohak Adamova in Metljakova (2021), je pouk na daljavo vplival na pogostost in raznolikost uporabe IKT pri pouku glasbene umetnosti ter prispeval k dvigu digitalne pismenosti učiteljev. Avtorici pri tem poudarjata pomembnost na učenca usmerjenih dejavnosti ter uporabo IKT kot podporo poučevanju.

³ YouTube omogoča tudi predvajanje brez oglasov, vendar gre pri tem za plačljivo storitev.

ZAKLJUČEK

Večpredstavno poslušanja glasbe postaja vsakodnevna praksa tudi pri učenju in poučevanju glasbe v osnovni šoli. Glasbeni videoposnetki kot osrednji spletni viri v procesu učenja in poučevanja glasbe na področju poslušanja glasbe spodbujajo ter podpirajo doseganje ciljev poslušanja glasbe. Z didaktičnega vidika mora učitelj večpredstavno poslušanje ustrezno načrtovati v skladu z zastavljenimi cilji poslušanja in izbranimi vsebinami, kjer se kriterijem izbora glasbene vsebine pridružujejo tudi kriteriji izbora vizualne vsebine. Uporaba spletnih glasbenih virov učencem omogoča dostop do, analizo in kritično vrednotenje številnih glasbenih del v različnih izvedbah tudi v drugih učnih okoljih in oblikah učenja. Premišljena uporaba večpredstavnega poslušanja glasbe z vidika uporabe tehnologije v učnem procesu predstavlja pomembno obogatitev učnega procesa, ki lahko v nadaljevanju vodi k preoblikovanju oziroma oblikovanju novega pristopa v procesu učenja in poučevanja.

Viri in literatura

- AltoClef. (2019, 31.december). *Handel – Music for the royal fireworks (complete score)* [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=XiTIfHoTpTg>
- Andresen, B. B. (1999). *The art of seeing the wood and the trees: Teachers' new competencies in terms of multimedia literacy and ICT genre didactical competencies*. Royal Danish School of Educational Studies, Research Centre for Education and ICT.
- Bergeron, V., in Lopes, D. M. (2009). Hearing and seeing musical expression. *Philosophy and Phenomenological Research*, 78(1), 1–16.
- Bohak Adam, T., in Metljak, M. (2021). Poučevanje glasbene umetnosti na daljavo v osnovnošolskem izobraževanju med epidemijo covid-19. *Muzikološki zbornik*, 57(1), 229–253.
- Borota, B. (2013). *Glasbene dejavnosti in vsebine*. Univerzitetna založba Annales.
- Burgess, J., in Green, J. (2009). *YouTube: Online video and participatory culture*. Polity Press.
- Burton, B. (2002). Weaving the tapestry of world musics. V C. A. Jones (ur.), *World musics and music education: Facing the issues* (str. 161–186). The National Association for Music Education.
- Cassidy, J. W., in Sims, W. L. (1991). Effects of special education labels on peers' and adults' evaluations of a handicapped youth choir. *Journal of Research in Music Education*, 39(1), 23–34.
- Geringer, J., Cassidy, J., in Byo, J. (1996). Effects of music with video on responses of nonmusic majors: An exploratory study. *Journal of Research in Music Education*, 44(3), 240–251.

- Gerlič, I. (2013). Stanje in trendi informatizacije slovenskega šolstva. *Didakta*, 23(163), 40–42.
- Gillespie, R. (1997). Ratings of violin and viola vibrato performance in audio-only and audiovisual presentations. *Journal of Research in Music Education*, 45(2), 212–220.
- Glasbeni video. (2021, 12. december). V *Wikipedii*. https://en.wikipedia.org/wiki/Music_video
- Gorfinkel, P. (2010). Pushing the boundaries of ‘music’: Cultural and cross-disciplinary possibilities for ‘other’ musics in the Australian music classroom. V P. Dunbar-Hall (ur.), *Tenth International Conference on Cultural Diversity in Music Education, January 11–13, 2010: Conference proceedings* (str. 45–51). University of Sidney.
- Holt, F. (2007). *Genre in popular music*. University of Chicago Press.
- Jonassen, D. H. (1996). *Computer in the classroom: Mind tools for critical thinking*. Prentice Hall.
- Klemenc, B., Ciuha, P., Šubelj, L., in Bajec, M. (2011). Visual and aural: Visualization of harmony in music with colour. *Transactions on Internet Research*, 7(1), 48–53.
- Kress, G. R. (2003). *Literacy in the new media age*. Routledge.
- Leppert, R. (2014). Seeing music. V T. Shepherd in A. Leonard (ur.), *The Routledge companion to music and visual culture* (str. 7–12). Routledge.
- Lum, C.-H. (2009). Teaching world music through feature films. *Music Educators Journal*, 95(3), 71–75.
- Manghani, S. (2007). MyResearch.com: Speculations on bridging research and teaching in the arts. *Art, Design & Communication in Higher Education*, 6(2), 85–98.
- Mayer, R. E. (2001). *Multimedia learning*. Cambridge University Press.
- Mayer, R. E. (2014). *The Cambridge handbook of multimedia learning* (2. izd.). Cambridge University Press.
- Mayer, R. E., in Moreno, R. (2003). Nine ways to reduce cognitive load in multimedia learning. *Educational Psychologist*, 38(1), 43–52.
- Mayer, R. E., in Sims, V. K. (1994). For whom is a picture worth a thousand words? Extensions of a dual-coding theory of multimedia learning. *Journal of Educational Psychology*, 86(3), 389–401.
- Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod RS za šolstvo. (2011). Učni načrt: program osnovna šola. Glasbena vzgoja. (2011). Ministrstvo za šolstvo: Zavod RS za šolstvo. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_glasbena_vzgoja.pdf
- Musication. (2019, 2. februar). *Eine kleine Nachtmusik - Percussion* [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=ETSdeb-YK4s>
- Music discovery still dominated by radio, says Nielsen Music 360 report*. (2012, 14. avgust). Nielsen. <https://www.nielsen.com/us/en/press-releases/2012/music-discovery-still-dominated-by-radio-says-nielsen-music-360-report.html>

- [releases/2012/music-discovery-still-dominated-by-radio-says-nielsen-music-360/](https://www.researchgate.net/publication/265000000/releases/2012/music-discovery-still-dominated-by-radio-says-nielsen-music-360/)
- Naps, T. L., Rössling, G., Almstrum, V., Dann, W., Fleischer, R., Hundhausen, C., Korhonen, A., Malmi, K., McNally, M., Rodger, S., in Velazquez-Iturbide, J. A. (2003). Exploring the role of visualization and engagement in computer science education. *ACM SIGSE Bulletin*, 35(2), 124–136.
- Nethsinghe, R. (2013). The notion of authenticity in multicultural music: Approaching proximal simulation. *International Journal of Multicultural Education*, 15(2). <https://doi.org/10.18251/ijme.v15i2.551>
- Novotna, E., in Ašenbrenerova, I. (2021). Visualization of music and its application in the process of education. *Gramotnost, programotnost a vzdělávání*, 4(3), 25–34.
- Oblak, B. (1995). Izvor in pojmovanje strukture učnega načrta za splošni glasbeni pouk. V P. Kuret (ur.), *Glasbeno-pedagoški zbornik Akademije za glasbo v Ljubljani* (str. 17–26). Akademija za glasbo, Oddelek za glasbeno pedagogiko.
- Oblak, B. (2001). *Glasbena slikanica 3: priročnik za učitelje*. DZS.
- Orsaymusic. (2019, 7. november). Mozart – Symphonie n 40 »Allegro« – Forme sonate [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=f1RPT2j4Usk>
- Paivio, A. (1986). *Mental representations: A dual coding approach*. Oxford University Press.
- Platz, F., in Kopiez, R. (2012). When the eye listens: A meta-analysis of how audio-visual presentation enhances the appreciation of music performance. *Music Perception*, 30(1), 71–83.
- Plut-Pregelj, L. (2012). *Poslušanje: način življenja in vir znanja*. DZS.
- Puentedura, R. R. (2006). *Transformation, technology, and education*. <http://hippasus.com/resources/tte>
- Radio Bardejov (2018, 17. februar). *Aboriginal dance show – Australia* [video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=OhyKsEn6_So
- Redecker, C. (2017). *Evropski okvir digitalnih kompetenc izobraževalcev: DigCompEdu* (B. Vogrinc, prev.). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Richard Brittain. (2011, 25. januar 25). *Beethoven ~ Sixth (Pastoral) - III* [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=In7cgmzPuaI>
- Richard Thomas. (2011, 6. december). *Mozart: Queen of the Night (ENGLISH SUBTITLES), Lucians Serra & Kathleen Battle* [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=lFktfr1kmHc>
- Rotar Pance, B. (2011). Youth, music and modern technologies in music teaching. V S. Vidulin-Orbanić (ur.), *Glazbena nastava i nastavna tehnologija: mogućnosti i ograničenja = Music teaching and educational technology: Opportunities and restrictions. Drugi međunarodni simpozij glazbenih pedagoga Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena* (str. 227–236). Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za glazbu.

- Rotar Pance, B., in Bohak Adam, T. (2019). Vključevanje informacijsko-komunikacijske tehnologije v didaktično usposabljanje bodočih učiteljev glasbe. V J. Rugelj in V. Ferk Savec (ur.), *Inovativna didaktična uporaba informacijsko komunikacijske tehnologije v študijskem procesu* (str. 263–279). Univerza.
- Reiss, S., in Feineman, N. (2000). *Thirty frames per second: The visionary art of the music video*. Harry F. Abrams.
- Ryan, C., in Costa-Gioni, E. (2004). Attractiveness bias in the evaluation of young pianists' performances. *Journal of Research in Music Education*, 52(2), 141–154.
- Safe.si. (B. l.). *YouTube*. <https://safe.si/nasveti/druzabna-omrezja/youtube>
- Schutz, M. (2008). Seeing music? What musicians need to know about vision. *Empirical Musicology Review*, 3(3), 83–108.
- Slavin, R. E. (1995). *Co-operative learning: Theory, research, and practice* (2. izd.). Allyn & Bacon.
- Smalin. (2009, 27. februar). *Bach, Air (»on the G string«, string orchestra)* [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=E2j-frfK-yg&t=88s>
- Sorati, M., in Behne Dawn, M. (2020). Audiovisual modulation in music perception for musicians and non-musicians. *Frontiers in Psychology*, 11, 1094. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01094>
- Strachan, R. (2005). Music video and genre: Structure, context and commerce. V S. Brown in U. Volstien (ur.), *Music and manipulation: On the social uses and social control of music* (str. 187–206). Berghan Press.
- Tancig, S. (2017). Nekateri nevromiti in dejstva o možganih – kaj je pomembno vedeti za učenje in poučevanje? V *Mednarodna konferenca EDUvision 2017: »Sodobni pristopi poučevanja prihajajočih generacij«* (str. 274–288). EDUvision.
- Techterms.com. (B. l.). *YouTube*. <https://techterms.com/definition/youtube>
- Thompson, W. F., Russo, F. A., in Graham, P. (2005). Seeing music performance: Visual influences on perception and experience. *Semiotica*, 156, 203–227.
- Van den Brink, K. (2006). *Conceptual relations between self-regulated learning and approaches to learning: A cross-cultural research with Portuguese and German computer science students* [neobjavljen doktorska disertacija]. The University of Koblenz.
- Vanova, H. (2008). Visualization in music education. V *Kontexty hudební pedagogiky III (Music Pedagogy Contexts III): Proceedings from an international conference*. PedF UK.
- Večpredstavnost. (B. l.). V *Islovar*. <http://islovar.org/islovar>
- Vidulin, S., Plavšić, M., in Žauhar, V. (2020). *Spoznajno-emocionalno slušanje glazbe u školi*. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Muzička akademija u Puli.

- Vines, B. W., Krumhansl, C. L., Wanderley, M. M., in Levitin, D. J. (2006). Cross-modal interactions in the perception of musical performance. *Cognition*, 101(1), 80–113.
- Webb, M. (2007). Music analysis down the (You)Tube? Exploring the potentials of cross-media listening for the music classroom. *British Journal of Music Education*, 24(2), 147–164.
- Webb, M. (2010). Re viewing listening: 'Clip culture' and cross-modal learning in the music classroom. *International Journal of Music Education*, 28(4), 313–340.
- Wilson, B. (2003). Of diagrams and rhizomes: Visual culture, contemporary art, and the impossibility of mapping the content of art education. *Studies in Art Education*, 44(3), 214–229.
- YouTube. (2021, 11. december). V Wikipedia. <https://en.wikipedia.org/wiki/YouTube>

Summary

UDC 37.091.64:004:373.3:78

The development of ICT allows us to listen to any music anytime and anywhere. Listening to music increasingly acquires - in addition to audio - various visual images, which influence the way of receiving and experiencing music. The presence of visuals in the listening process is to a certain extent an ongoing integral part of the music experience. However, with new technologies, a shift towards a new type of listening called multimedia listening is observed.

Multimedia, based on the Mayer's cognitive theory of learning with multimedia (2001, 2014) improves learning results in various ways. Music videos as online resources can be considered multimedia content. Their presence in the process of learning and teaching music encourages and supports the achievement of music listening objectives. Teachers choose between different visual contents. Performance videos bring visualization of performers in authentic music environments and thus important information that supports understanding music in historical and cultural contexts. In this manner, the experience and understanding of diverse content is promoted. Musical thinking is supported by notational music videos, where individual musical parameters are presented in various graphic ways. In this area, special emphasis should be placed on adapted graphic scores, which encourage guided, active listening and affect attention and concentration in listening. Narrative and conceptual music videos are associated with music creation. In addition, the use of online music resources by learners enables access, analysis, and critical evaluation of many musical works in various performances, which include other learning environments. From the didactical point of view, the teacher must plan the multimedia listening in accordance with the selected content and objectives of listening to music. Thoughtful multimedia listening represents important enrichment of the learning process, which can eventually lead even to redesign, modification, or redefinition of the learning process.